

вельний порт” є індивідуальним (ненормативним) правовим актом, прийнятим уповноваженим державним органом і адресованим конкретним особам, насамперед Одеському морському торговельному порту.

Для визначення природи статуту суб'єкта господарювання – юридичної особи потрібно враховувати, які суб'єкти є його засновниками, в якому порядку був затверджений статут. Численні нормативно-правові акти, які визначають вимоги до змісту статуту залежно від виду суб'єкта господарювання або інших юридичних осіб, створюють серйозні труднощі при створенні юридичної особи і реєстрації установчих документів, зокрема статуту. Така розпорошеність норм у різних законодавчих актах потребує роботи законодавця для усунення цих недоліків.

У цілому зміст статуту повинен відповідати вимогам закону, що визначає правове становище юридичної особи даного виду.

ЛІТЕРАТУРА

1. Мейер Д. И. Русское гражданское право: В 2-х ч. М.: Статут. 1997. Ч. 1. – 672 с. – (По исправленному и дополненному 8-му изд., 1902).
2. Покровский И. А. Основные проблемы гражданского права. М.: Статут. 1998. – 608 с.
3. Про затвердження Статуту ДП “Одеський морський торговельний порт”: Показ Міністерства транспорту України від 26 лютого 2002 р. № 116 // Транспорт України – нормативне регулювання. 2002. № 5.
4. Долинская В. В. Акционерное право. – М., 1997. – 544 с.
5. Бакшинская В. Ю., Дедов Д. И., Карелина С. И. Правовое регулирование деятельности акционерных обществ (Акционерное право). – М., 1998. – 421 с.
6. Шиткина И. С. Правовое регулирование деятельности коммерческих организаций внутренними (локальными) документами. – М., 2003. – 579 с.
7. Административное право: Учебник / Под ред. Ю. М. Козлова. Л. Л. Попова М., 2000. – 258 с.
8. Законодавство України про працю / Чанишева Г. І. – Одеса: Латстар, 2001. – 232 с.
9. Шершеневич Г. Ф. Учебник торгового права. – М.: “СПАРК”, 1994. – 395 с. – (По изданию 1914г.).
10. Энциклопедия Л. Курс германского гражданского права. Том 1. Полутом 1. Введение и общая часть. М.: Издательство иностранной литературы, 1949. – 520 с.
11. Жюллио де ла Морандьер. Гражданское право Франции. – М.: Издательство иностранной литературы, 1960. – Том 2. – 451 с.
12. Энциклопедия Л. Указ. соч.
13. Кулагин М. И. Избранные труды. – М.: Статут, 1997. – 581 с.

УДК 347.793(477):331.07(100)

О.В. Попов

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВИХ ЗАСАД ДІЯЛЬНОСТІ МОРЯКІВ В УКРАЇНІ

Спільнота України, пов'язана із використанням трудових ресурсів фахівців у галузі торговельного судноплавства дуже жваво обговорює питання правової регламентації діяльності цих осіб.

“Созданное Всеукраинское объединение организаций работодателей морской индустрии первоочередными заданиями ставит: создание 70-80 тысяч рабо-

чих мест и обеспечение условий для возвращения из-за границы высококвалифицированных работников морской индустрии...” [1, с. 39].

Кількість осіб, що працюють на судах іноземних судновласників, не зменшилась за останні п'ять років. Вона складає, за різними даними, від сорока до ста тисяч осіб, кваліфікованих як особи суднового екіпажу.

“По данным международной общественной организации Международного союза транспортных рабочих, Украина по количеству рабочих мест на судах иностранных судовладельцев занимает 5-е место – около 100000 специалистов получает работу именно на судах под иностранными флагами...” [2].

“...По данным зарубежных судовладельцев более сорока тысяч граждан Украины ежегодно устраиваются на работу под флаги судов иностранных государств ” [3].

“...Начиная с 1990 года, сотни тысяч граждан Украины, в том числе более 80 тысяч наших соотечественников, имеющих ту или иную морскую специальность...” забезпечені роботою [10].

До того ж є дані, які дозволяють дійти висновку, що кількість кваліфікованих фахівців, обслуговуючих морський торговельний флот, постійно зростає – в Україні діє понад двадцять два навчальних заклади, що становлять базу підготовки фахівців морського флоту [9, 10].

Тобто є підстави вважати, що стійку тенденцію набрало використання трудових ресурсів нашої держави в інших державах, особисто це стосується моряків. Наявність в Україні певної категорії осіб, що працюють за кордоном, здійснюючи діяльність, пов'язану з наданням різних послуг: обслуговуванням транспортних засобів, використанням спеціальних знань у цьому дає підставу вважати, що ці суб'єкти створюють певний загальновизнаний продукт, який є необхідним в процесі експлуатації суден.

У регламентації правового статусу моряків є низка важливих нормативно-правових актів, які встановлюють особливості правового регулювання відносин між ними та судновласниками, органами влади держави, в якій вони працюють. З огляду на те, що велика кількість моряків, громадян України вступає у правовідносини із суб'єктами торговельного мореплавства інших держав, і в той же час Конституцією України та міжнародними договорами України передбачається регулювання статусу як членів екіпажів суден, так і моряків, як громадян України, необхідно встановити у якій якості виступають моряки у цих правовідносинах.

Так наприклад, існуюча в Україні нормативна база створена для контролю за безпекою судноплавства, у тому числі – з метою організації контролю за дотриманням прав моряків, працюючих на судах України й інших держав, у відповідності до ст. 94 Конвенції ООН з морського права 1982 р. ; Конвенції ПДМНВ 78/95; Конвенції СОЛАС 74/98 (правила 4 гл. 11, правила 6 гл. 9 (МКУБ), правила 19гл. 1); ст. 86 КТМ України [5, 6, 8, 7].

Відповідно до КТМ України (р. 3, гл. 1) встановлюється порядок регулювання правовідносин підконтрольних системі органів державної виконавчої влади України суб'єктів торговельного мореплавства судовласників (фрахтувальників, операторів, агентів), моряків (членів екіпажів суден). Необхідно відзначити, що

регулювання виникає на підставі правовідносин для суден зареєстрованих під українським прапором. [5] Це підтверджується положеннями Конвенції ООН 1982 р. з морського права (ст. 94) [6].

Але такі відносини не можливо регламентувати нормами національного законодавства, коли це стосується роботи на судах під іноземними прапорами. Аналіз колізійних норм Кодексу торговельного мореплавства України (ст. 13), Кодексу Законів про працю України (ст. 8) підтверджує цей висновок [5, 20].

Регулювання таких відносин частково провадиться чинними міжнародними угодами. Такі угоди можуть носити загальнообов'язковий характер (зазначена Конвенція 1982 р.), застосовуватись у державі учасниці відповідно до її участі або їх сприйняття в кожній конкретній державі.

Особливості мають конвенції, прийняті Міжнародною організацією праці. Перш за все – це обов'язковість їх положень тільки для держав, що їх ратифікували, по-друге – застосування тільки на території цієї держави.

В статуті МОП в положеннях про ратифікацію конвенцій (ст. 19) встановлено порядок визнання конвенції ратифікованою – це визначається її ратифікацією державою із повідомленням та реєстрацією в секретаріаті генерального секретаря організації. Також ці положення мають бути визнані державою, що ратифікувала таку конвенцію і обов'язкові для застосування на її території [17].

Тому необхідно розглянути питання правової регламентації діяльності моряків як прикладу регламентації їх відносин в різних за своїм напрямом та юридичною природою конвенціях для визначення напрямів правового регулювання таких осіб.

Конвенція № 23 (ратифіковано Україною в 1970 р.) про репатріацію моряків (ст. 2) вказує “...целях настоящей Конвенции следующие выражения будут иметь указанное ниже значение:

b) термин “моряк” означает любое лицо, работающее на борту любого судна и записанное в судовую роль. Под этот термин не подпадают капитаны, штурманы, кадеты и курсанты на учебных судах и ученики по договорам об обучении, рядовой состав военно-морского флота и другие лица, находящиеся на постоковой службе у правительства” [4].

В Конвенції про репатріацію моряків № 166 визначено в ст. 1 ч. 4.в цілях цієї Конвенції термін “моряк” означає будь-яку особу, котра виконує будь-які функції на борту морського судна і щодо якої ця Конвенція має силу”. Україною цю конвенцію не ратифіковано, денонсованою є попередня конвенція, яку Україна ратифікувала [4].

Конвенція про трудові договори моряків № 22 не ратифікована Україною. Але по перше, вона визначає що таке моряк – стаття 2 “...термін “моряк” означає будь-яку особу, яка працює на борту будь-якого судна і записана до судової ролі. Під цей термін не підпадають капітани, штурмани, кадети й курсанти на навчальних судах і учні за договорами про навчання, рядовий склад військово-морського флоту та інші особи, які перебувають на постійній урядовій службі”. По-друге, в статті 3 цієї конвенції визначено, що договори про найм підписуються як судновласником чи його представником, так і моряком. Моряк підписує

договір на умовах, встановлених національним законодавством, з метою забезпечення належного нагляду з боку компетентного органу державної влади [11].

Конвенція про національні посвідчення особи моряків № 108 в статті 1 вказує, що вона застосовується "...ко всякому моряку, занятому на любой должности на борту судна (за исключением военного судна), зарегистрированного на территории, на которой настоящая Конвенция имеет силу, и обычно используемого для морского плавания". Україна ратифікувала її в 1970 р. та згідно закону про правонаступництво є стороною конвенції із відповідними наслідками [12]. В Конвенції МОП про приміщення для екіпажу на борту суден № 133, встановлено, що члени екіпажу це відповідним чином кваліфіковані особи, що займають посаду на борту судна. (Конвенцію ратифіковано Постановою ВР № 3388-ХІІ від 14.07.93) [4].

Таким чином проаналізувавши положення тільки невеликої низки конвенцій (відносно моряків їх прийнято 32 зі 185) МОП та відповідні положення законів України можливо провести деякі висновки:

1. Категорія "моряки" або "члени екіпажу судна" застосовується до осіб, що працюють на суднах та повинні мати відповідну кваліфікацію.
2. Відносини між цими особами та судовласниками регулюються на підставі угод (через посередників або без таких).
3. Відсутнє обмеження щодо правового режиму діяльності особи, що працює на судні.

До цього ж необхідно зазначити, що в Україні законодавчо визначена значна кількість осіб, діяльність яких визначається не тільки нормами національного законодавства, а й нормами міжнародних угод, прийнятих Міжнародною організацією праці. Деякі з цих угод сприйняті Україною (є ратифікованими ще у складі СРСР, або на сучасному етапі – незалежною Україною), і тому вони є частиною національного законодавства, згідно статті 9 Конституції України. [13, 14, 19] Але ці норми, на жаль, не встановлюють чіткий порядок регламентації правовідносин між вищезазначеними суб'єктами.

Як відомо, нормативно-правові акти України не забороняють здійснювати певні види діяльності на підставі укладених угод, але вони встановлюють обов'язковість працювати за певним видом угод – контрактів або трудових угод, договорів, або спеціального законодавства про працю тільки для роботи в національному правовому полі. Конституцією України (ст. 42) не заборонено зайняття будь-якими видами діяльності, що не заборонені законом [19]. Як відомо, певні види діяльності можуть здійснюватися винятково в тих організаційно-правових формах, що зазначені у законі [16]. Тому визначимося з можливістю законодавчої регламентації діяльності моряків.

Згідно статті 13 Конституції України держава забезпечує захист прав усіх суб'єктів права власності і господарювання, та їх рівності [19].

Закон України "Про зовнішньоекономічну діяльність" виходить з положень Конституції України. Відповідно до основних принципів зовнішньоекономічної діяльності суб'єкти господарської діяльності керуються такими принципами:

-праві суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності здійснювати її в будь-яких формах, які прямо не заборонені чинними законами України;

-обов'язку додержувати при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності порядку, встановленого законами України;

-принципом юридичної рівності і недискримінації, що полягає у:

-рівності перед законом всіх суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, незалежно від форм власності, в тому числі держави, при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності.

До того ж до суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності стаття 3 цього закону відносить фізичних осіб – громадян України, які мають цивільну правоздатність і дієздатність згідно з законами України і постійно проживають на території України, тобто якщо вони здійснюють зовнішньоекономічну діяльність вони повинні бути зареєстровані до вимог законів, як суб'єкти підприємницької діяльності та суб'єкти ЗЕД. Такі положення містяться в статті 5 цього ЗУ: “Фізичні особи мають право здійснювати зовнішньоекономічну діяльність з моменту набуття ними цивільної дієздатності згідно з законами України. Фізичні особи, які мають постійне місце проживання на території України, мають зазначене право, якщо вони зареєстровані як підприємці згідно з Цивільним кодексом України мають право здійснювати зовнішньоекономічну діяльність відповідно до їх статутних документів з моменту набуття ними статусу юридичної особи.

Стаття 4 закону відносить до видів зовнішньоекономічної діяльності;

– експорт робочої сили;

роботи на контрактній основі фізичних осіб України з іноземними суб'єктами господарської діяльності як на території України, так і за її межами [15].

Новим Цивільним кодексом України передбачено створення такого особистого режиму діяльності фізичних осіб – “фізичної особи – підприємця”. Основи такої діяльності визначені главою п'ятою цього акту та встановлюють можливість реєстрації такого суб'єкту, його відповідальності та інших загальних принципів регулювання такої діяльності [21]. Ці норми мають відсилочний характер, але з норм закону України “Про ліцензування певних видів господарської діяльності” не вбачається, що діяльність моряків у цьому статусі є забороненою (ст. 50 ЦК України) [16, 21]. Взагалі, спеціальних нормативно правових актів, які б обмежували діяльність моряків в такому положенні не існує.

Наявність такого виду юридичної особи як фізична особа – підприємець, дозволяє визначити, що у моряків є законодавчо визначений шлях для врегулювання відносин між ними та судновласниками і органами державної влади щодо реалізації регламентації відносин іншим ніж через посередництво.

Особисті правові вади регламентації діяльності моряків є визначальними щодо їх можливості здійснювати діяльність на суднах під прапорами інших держав, як суб'єктів ЗЕД.

Розглянуті аспекти правової регламентації діяльності моряків встановлюють правовий режим їх діяльності, який визначається у вільному виборі легітимних шляхів реалізації правовідносин згідно чинного законодавства України:

По-перше, це робота на підставі укладення трудових угод.

По-друге, це регулювання цих відносин на підставі цивільно-правових норм.

По-третє, можливість здійснення зовнішньоекономічної діяльності як суб'єкта ЗЕД на підставі цивільно-правових угод.

ЛІТЕРАТУРА

1. Порты Украины. - 2005. - № 6.
2. Цивиленко Е. Чтобы быть лучшим, надо знать своих конкурентов // Морские ведомости. - 2001. - 24 февраля.
3. А. Гречина К туманным горизонтам // Моряк Украины № 7 (220) от 13. 02. 2002).
4. Конвенції та рекомендації, ухвалені Міжнародною організацією праці 1965-1999. - Т. II. - Ж. МБП. - 1983.
5. Кодекс торговельного мореплавства // Відомості Верховної Ради України. - 1995. - № 47. - Ст. 349.
6. Конвенція ООН з морського права 1982 року // Відомості Верховної Ради України. - 1999. - № 31. - Ст. 254.
7. Міжнародна конвенція про охорону людського життя на морі 1974/98 р. Права людини і професійні стандарти для юристів у документах міжнародних організацій. - К., 1996.
8. Міжнародна конвенція про підготовку і дипломування моряків та пасажирів вахти 1978/95 (IMO)(STCW78/STCW Code-95) // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - № 50. - Ст. 284.
9. Я. Барабанов Олять хотят порушить // Моряк України. - 2002. - 13 февраля.
10. Относительно нецелесобразности ратификации Конвенции МОТ № 181 "О частных агентствах занятости" // Бизнес-марин. - № 22. - ноябрь 2005.
11. Конвенції та рекомендації прийняті Міжнародною організацією праці 1919-1964. - Т. I. - Ж. МБП. - 1983.
12. Конвенции и рекомендации, принятые Международной конференцией труда 1919-1966 гг. - Ж. МБП. - 1983.
13. Про міжнародні договори України // Закон України // Відомості Верховної Ради України. - 2004. - N 50. - Ст. 540.
14. Про правонаступництво України // Закон України // Відомості Верховної Ради України 1991 N 46 ст. 617.
15. Про зовнішньоекономічну діяльність // Закон України // Відомості Верховної Ради України. - 1991. - N 29. - Ст. 377.
16. Про ліцензування певних видів господарської діяльності // Закон України // Відомості Верховної Ради України. - 2000. - N 36. - Ст. 299.
17. Сборник действующих договоров, соглашений и конвенций, заключенных СССР с иностранными государствами. - Вып. XVI. - М., 1957.
18. Конвенції та рекомендації, ухвалені Міжнародною організацією праці 1965-1999. - Т. II.
19. Конституція України // Закон України // Відомості Верховної Ради України. - № 30. - 1996. - Ст. 141.
20. Кодекс законів про працю // Закон України // Відомості Верховної Ради України. - 1971. - № 36 - Ст. 375
21. Цивільний кодекс України. - Х.: ТзОВ "Одиссей", 2004.

УДК 347.717

О.В. Трояновський

ДИСТРИБ'ЮТОРСЬКИЙ ДОГОВІР І ЙОГО СПІВВІДНОШЕННЯ З ПОСЕРЕДНИЦЬКИМИ ДОГОВОРАМИ (ДОРУЧЕННЯ, КОМІСІЇ, АГЕНТУВАННЯ)

Дистриб'юторський договір є однією з найпопулярніших договірних форм, що опосередковують рух товару на міжнародному ринку. Створення вказаної договірної конструкції пов'язане з необхідністю територіального розширення ринку